

DONASY

Trénink paměti a dalších kognitivních funkcí

U3V lekce 2

DONASY s.r.o.
Mgr. Miroslava Dohnalová
Ing. Zbyněk Dohnal

8. 11. 2021

Jak funguje mozek?

Mozek tvoří cca 100 mld. nervových buněk – neuronů.

Odhaduje se, že každý neuron může navázat až 10 tis. spojení s jinými buňkami.

Neuroplasticita

Neuroplasticitou se nazývá vznik nových neuronů a proces vytváření nových spojení mezi mozkovými buňkami. Vytváří se tak nové neuronální sítě.

4 druhy neuroplasticity

1. Rozšiřování map: odehrává se ve velké míře na hranicích mezi jednotlivými oblastmi mozku v důsledku každodenních aktivit.

2. Senzorické přesměrování: Dochází k němu, pokud je některý ze smyslů zablokován (např. oslepnutí). Nedostává-li vizuální kůra informace, dokáže přijímat nové vstupy od jiných smyslů (např. hmat, sluch).

3. Kompenzační přestrojení: Mozek zpracovává informace různými způsoby. Přednostně využívá tu, kterou volí jako optimální. Pokud z nějakého důvodu je tento způsob blokován, dokáže mozek přesměrovat řešení na jiný způsob zpracování.

4. Převzetí zrcadlovým regionem: Pokud část jedné hemisféry selhává, adaptuje se na její mentální funkci odpovídající zrcadlový region protějškové hemisféry, aby ji vykonával, jak nejlíp dovede.

Výměna elektrických signálů

Veškerá mozková aktivita se odehrává tím způsobem, že probíhají výměny signálů mezi specifickými částmi mozku.

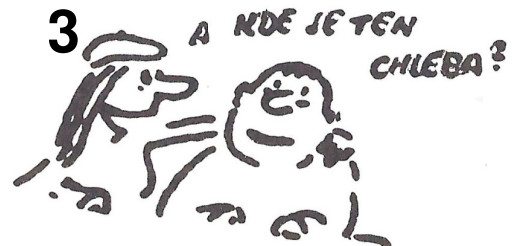
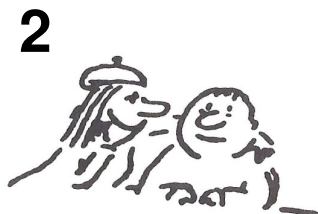
Paměť se tvoří tak, že vznikají spojení mezi neurony a vytváří propojené sítě.

Exekutivní funkce

- Plánování
- Organizování
- Řešení problémů
- Emocionální seberegulace
- Nadhled
- Úsudek

3

4

V sobotu jedete na výlet

Přihlásili jste se na výlet na pouť na Sv. Kopeček.

Zapomeňte nyní na svá omezení, vše bude zajištěno a bude mít lékařský doprovod.

1) **Vyberte** z následujícího seznamu 8 nejdůležitějších věcí, které byste určitě měli mít s sebou.

2) **Očíslete** je podle důležitosti.

Berete si jen příruční tašku, kterou budete mít stále u sebe, takže vybírejte s rozvahou.

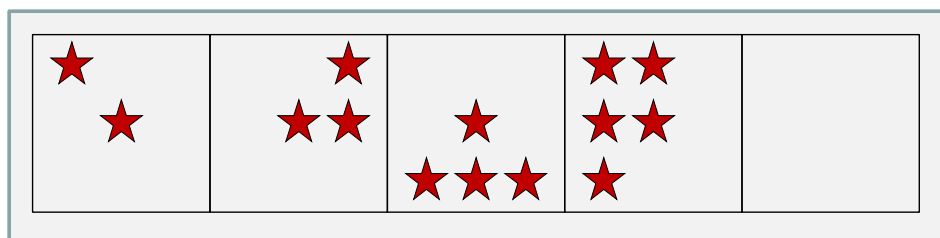
1 - tranzistorové rádio	16 - zubní protéza
2 - cigarety	17 - růženec
3 - nůžky	18 - skládací stolička
4 - svačina	19 - zapalovač
5 - obvaz	20 - termoska
6 - hůlka	21 - léky
7 - provázek	22 - voda
8 - bonbóny	23 - pláštěnka
9 - polštářek	24 - šála
10 - brýle	25 - časopis
11 - holínky	26 - modlitební knížka
12 - čokoláda	27 - nůž
13 - čepice	28 - doklady (občanka)
14 - peníze	29 - telefon
15 - mapa Olomoucka	30 - rukavice
	31 - deštník
	32 - rum
	33 - kufr
	34 - náplast
	35 - propiska
	36 - deka

5

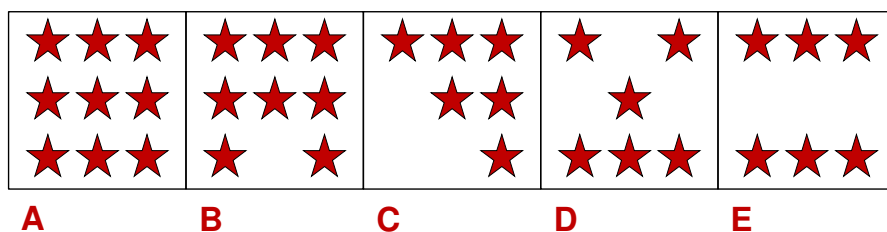

Logika 34 - hvězdy

Kterou z těchto možností bude pokračovat logická řada obrázků nahoře?

7

Vybírejte vhodné předměty

Vyhledejte v obrázku věci, které budete potřebovat ke splnění následujících jednotlivých úkolů. Jejich seznam si **napište** na papír a v seznamu pak **očísľujte** jednotlivé věci **podle pořadí**, jak je budete potřebovat pro splnění úkolu.

POZOR - v seznamu jsou některé **věci navíc**, které nebude pro splnění všech úkolů potřebovat. Jejich celkem 7, které to jsou

Úkoly:

1. Zasadit stromek
2. Zatopit v kamnech na chatě
3. Uvařit bramboračku

4. Udělat pizzu
5. Zasklít okno
6. Přišít knoflík

8

Každý předmět lze použít jen jednou, jen vodu lze použít vícekrát.

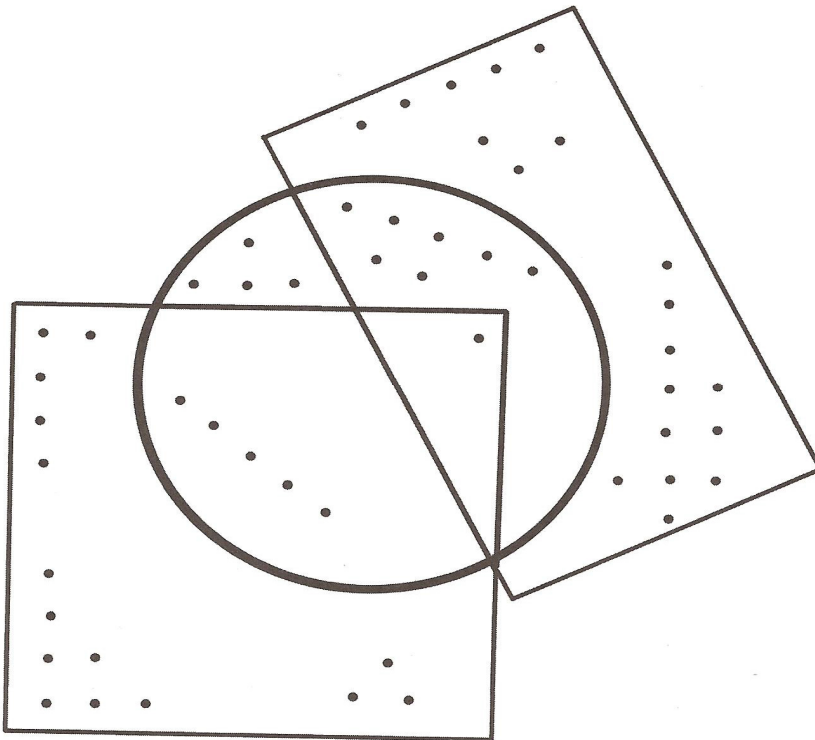

Spojte vzestupnou řadou číslo a písmeno abecedy: 1-A-2-B-3...

Číslo 1 - 20, písmena A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T

Kolik je teček.....

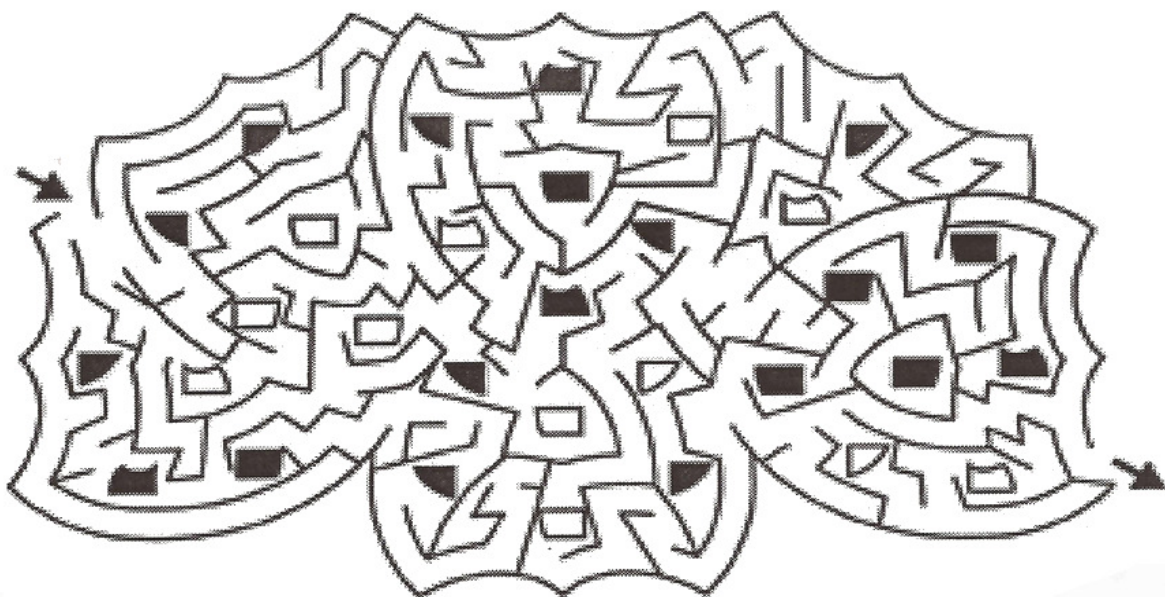

1. Kolik teček je na obrázku celkem?
2. Kolik teček je pouze ve čtverci a není zároveň v jiném obrazci?
3. Kolik teček je v kruhu (může být zároveň v jiném obrazci)?
4. Kolik v obdélníku, ale ne ve čtverci?
5. Kolik je ve čtverci, kruhu obdélníku současně?

11

J. Klucká, P. Volfová, Kognitivní trénink v praxi, str. 31

Který obrázek při cestě bludištěm vznikne?

12

Naše poznatky - labyrinty

Snížená dovednost psaní a jemné motoriky prstů.

Jak se může projevovat?

Labyrinty

- nedostatečnost v psaní se projevuje obtížným držením linky v „chodbičkách“ labyrintu.
- Snížená schopnost prostorové orientace se projevuje také „procházením zdí“.

13

Poruchy mozku - demence

Demence –souhrn progresivních symptomů, které poškozují paměť a myšlení.

Definice sestává ze tří částí:

1. Pokles kognitivních schopností.
2. Široké spektrum kognitivních problémů zahrnující alespoň jeden z následujících symptomů:
  1. Problémy s abstraktním myšlením.
  2. Problémy s úsudkem.
  3. Problémy s mluvením a porozuměním jiným lidem.
  4. Problémy se složitými aktivitami.
  5. Potíže s rozpoznáváním lidí a věcí.
  6. Potíže s kreslením (psaním) a sestavováním věcí.
  7. Změny osobnosti.
3. Být vzhůru a bdělý v protikladu k přerušované ospalosti.

Demence NENÍ!

- Součást normálního stárnutí.
- Nevratná – v případech způsobených depresí a deliriem.
- Univerzální – ne každý člověk má každý jednotlivý symptom.
- Jednostranná – některé symptomy mohou být těžké, některé ne.
- Neměnná.

Existují dva případy, kdy je symptomatika podobná demenci, ale **o demenci se nejedná**:

- Delirium
- **Deprese**

Demence – nejčastější formy

Alzheimerova nemoc (AD) – [prevalence cca 50 – 70%] je nejčastější formou demence. Způsobuje obtíže s pamětí, myšlením a chováním. Rychlost s níž nemoc postupuje se u jednotlivých lidí liší. Nicméně průběh je progresivní. Může mít genetickou dispozici, která zvyšuje riziko vzniku.

Vaskulární demence - [prevalence cca 15 – 30 %] je obsáhlý termín pro demenci způsobenou komplikacemi týkajícími se krevního oběhu v mozku.

Demence s Lewyho tělísky – [prevalence cca 10 – 20%] je způsobena degenerací a odumíráním nervových buněk v mozku v důsledku existence abnormálních proteinových (alfa-synucleinových) cytoplazmatických inkluzí, nazývaných Lewyho tělíška.

Fronto-temporální demence – [prevalence cca 10%] je demence spojená a nadměrnou konzumací alkoholu. Postihuje paměť, učení a další mentální funkce.

15

Pokud u sebe nebo u někoho, koho znáte zaznamenáte možné symptomy demence, je důležité zajistit medicínské zjištění příčin!

Drobné/malé změny:

- selhávání paměti;
- neurčitost/nejistota v každodenní konverzaci;
- ztráta nadšení/elánu pro dřívější zábavné aktivity;
- prodloužení času pro dokončování běžných rutinních činností;
- zapomínání dobře známých míst;
- neschopnost vykonávat/zpracovat pokyny/otázky;
- zhoršování sociálních dovedností;
- emoční nepředvídatelnost.

Varovné signály:

- selhávání paměti tak, že ovlivňuje vykonávání každodenních funkcí;
- obtíže vykonávat běžné úkoly;
- problémy s mluvením;
- problémy nebo ztráta schopnosti se orientovat v **ČASE** a **PROSTORU**;
- špatná nebo snížená schopnost úsudku;
- problémy s abstraktním myšlením;
- nesprávné umístování věcí;
- změny nálady nebo chování;
- změny osobnosti;
- ztráta iniciativy.

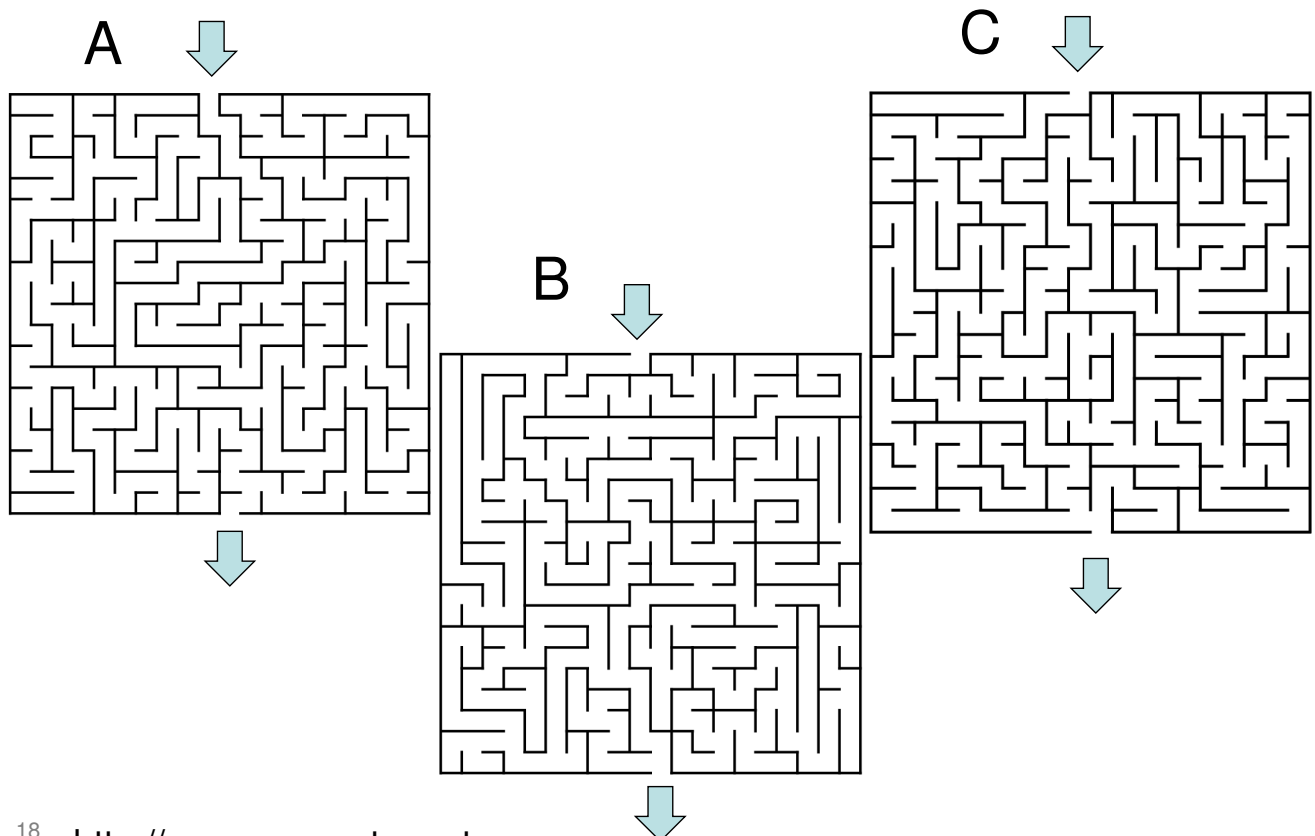
16

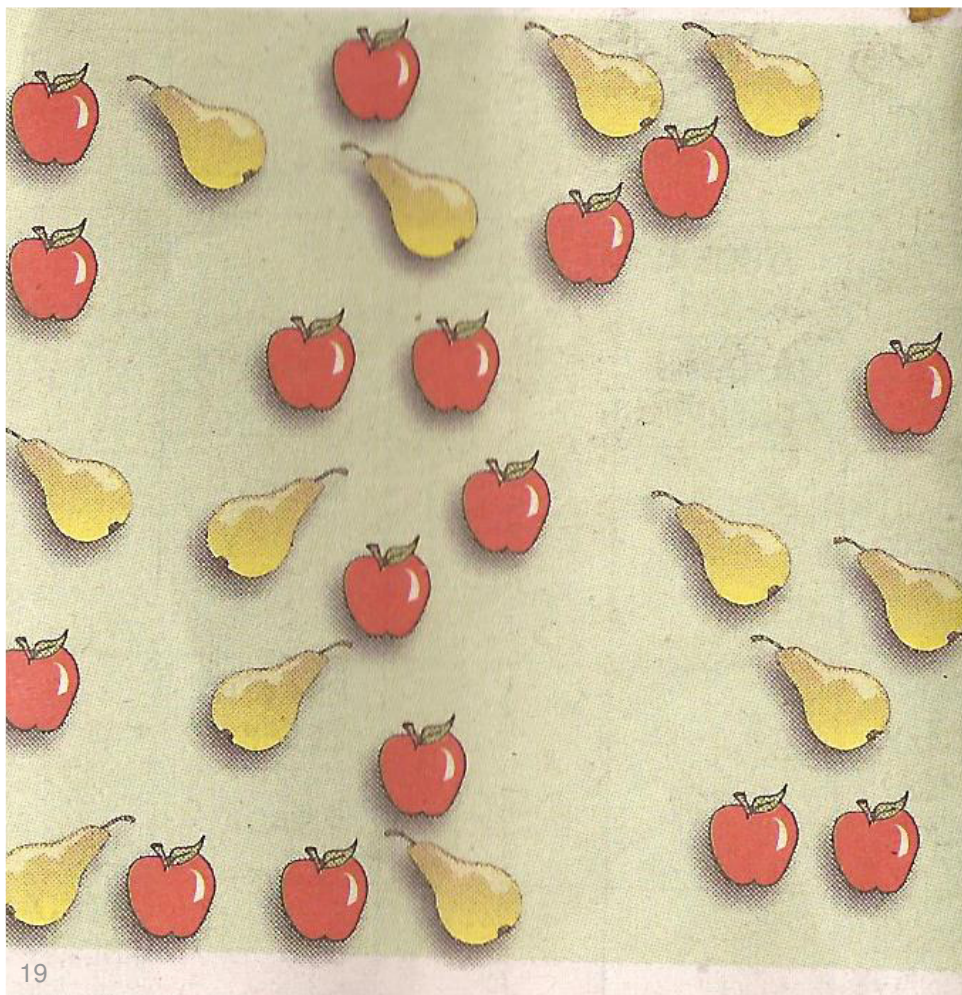

Prostorová orientace

17

LABYRINT.

Rozdělení čtverce

Rozdělte čtverec pomocí dvou přímk na čtyři části tak, aby v každé části byly přesně tři hrušky a čtyři jablka.

Příloha - Víkend, MF Dnes

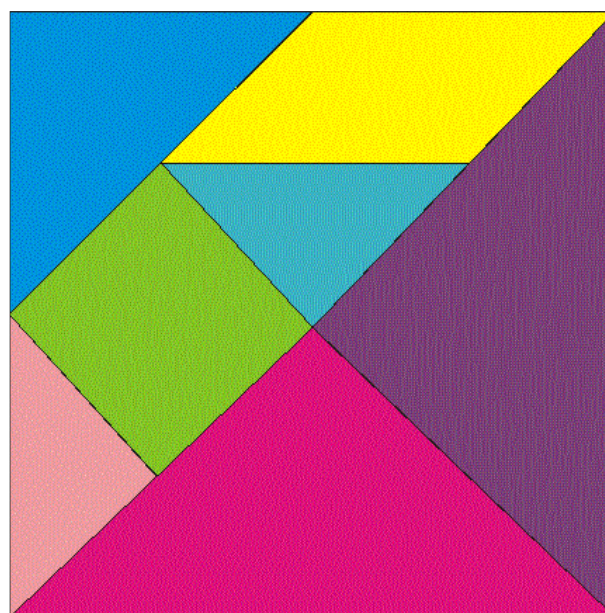
19

TANGRAM

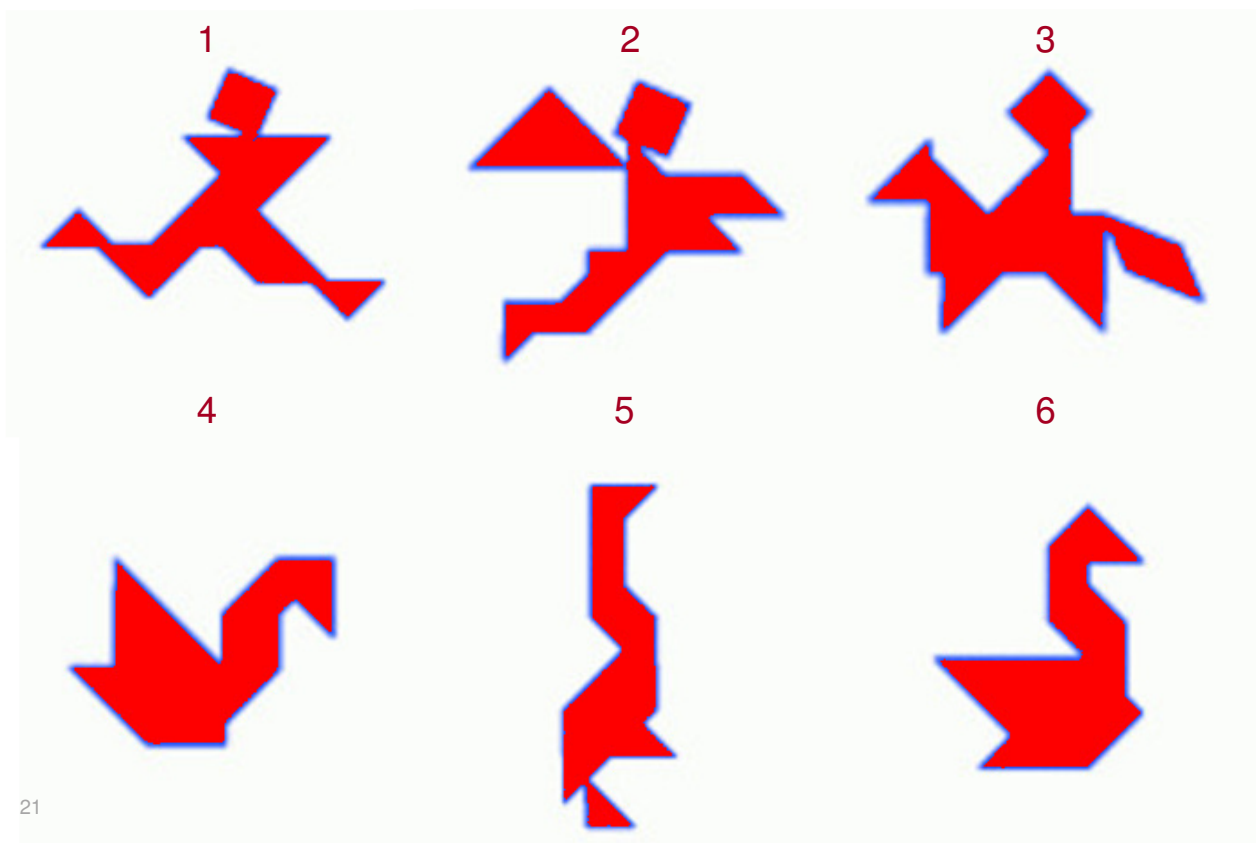
TANGRAM je hlavolam původem ze staré Číny. Je to čtverec rozdělný promyšleným způsobem na 7 částí.

Z těchto částí lze sestavovat různé geometrické obrazce, obecně známé předměty, zvířata, lidské postavy apd.

Cvičíte si představivost a logické myšlení.

TANGRAM sestavte obrazy

Naše poznatky - Tangram

Ztráta/pokles schopnosti abstraktního myšlení.

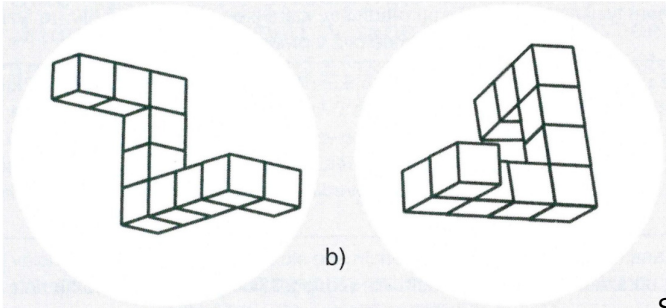
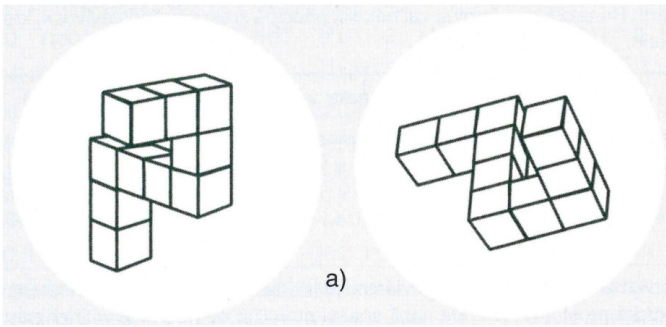
Jak se může projevat?

Cvičení TANGRAM

- obtíže zvolit vhodný segment i podle předlohy;
- nedokáže pracovat s mentální rotací předmětů a obrazů - představit si, jak objekt otočit/přetočit, aby ho bylo možné umístit na předlohu;
- cvičení s obrazovou mapou (symboly čísel) - neporozuměním spojení obrázku s tvarem číslice. Nerozpozná, proč např. obrázek slona může symbolizovat číslo.

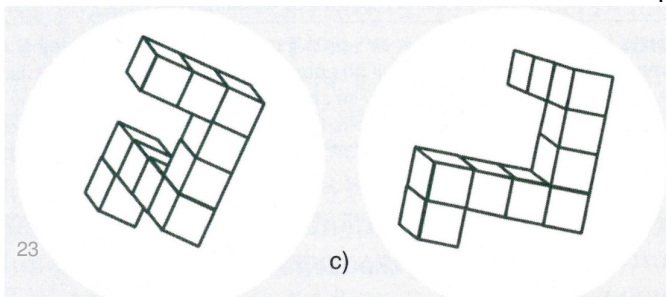

Mentální rotace

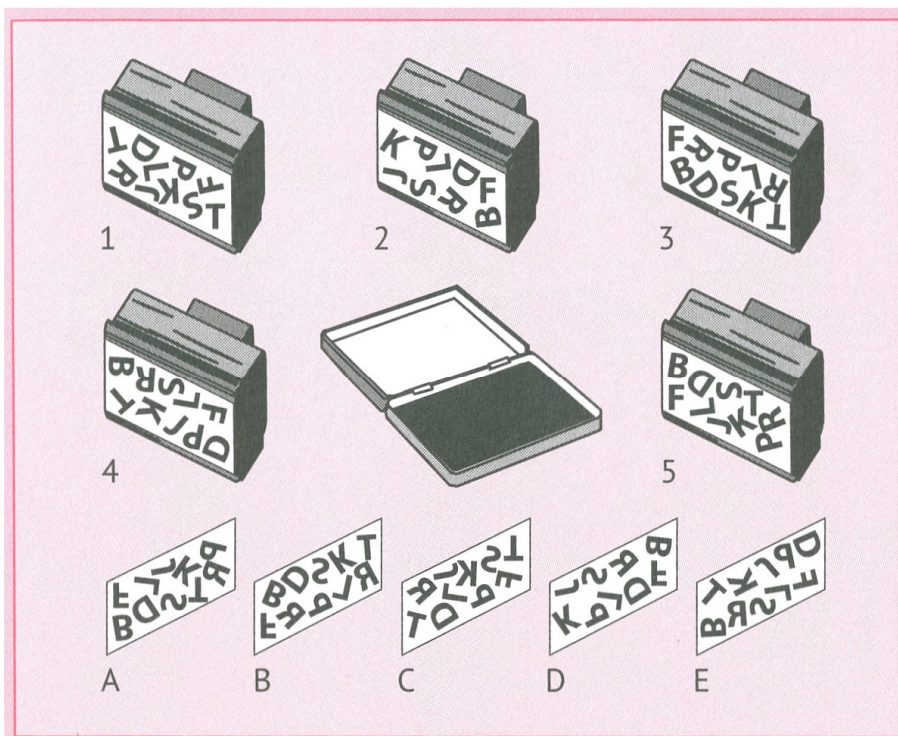
Poznáte, která dvojice není totožná?

Sternberg J. Robert. *Kognitivní psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN:978-80-7367-638-4

23

Který otisk patří kterému razítku?

24

Jan Skácel – Co zbylo z anděla

Ráno

pokud jsou všechny stromy ještě obvázané
a věci nedotknuty,
mezi dvěma topoly anděl se vznáší.
V letu dospává.

V trhlinách spánku zpívá.

Kdo první na ulici vyjde,
tím zpěvem raněn bývá,
snad něco tuší, ale nezahlédne.
Je zeleno
a to je vše, co zbylo z anděla.

25

Shrnutí poznatků

Shrnutí našich poznatků z realizace kognitivních cvičení se seniory a lidmi s kognitivním postižením, jsou uvedeny v našem zpravodaji MYSLIKON č. 12

Zpravodaj je ke stažení na stránce:
<http://donasy.cz/myslikon/>

MYSLIKON číslo: 012-2017-03/ [2017-012 zpravodaj](#)

Fotogalerie ze vzdělávání: <http://donasy.cz/o-nas/relax/>

26

Vzdělávání seniorů - Univerzita třetího věku v domovech pro seniory

V roce 2015 zahájila Masarykova univerzita v Brně ve spolupráci s jihomoravským krajem vzdělávací kurzy Univerzity třetího věku (U3V) v pobytových zařízeních pro seniory zřizované jihomoravským krajem.

První „nesmělý“ zájem se postupně do letošního roku rozšířil i mimo rámec sociálních zařízení zřizovaných JMK do městských sociálních zařízení.

Jedná se tematicky o různé vzdělávací kurzy: Duševní hygiena v seniorském věku; Literární toulky Rosicem a Ivančickem; Slavné osobnosti francouzského filmu;...

Na projektu se podílí prakticky orientovanými vzdělávacími a tréninkovými kurzy „*Tréning paměti a dalších kognitivních dovedností*“.

Obr. 1

řada a zpravidla se tyto důvody opakují: podceňování vlastních schopností; respekt ze vzdělávací instituce, jakou je Masarykova univerzita; že TO nebudou zvládat; že je bude někdo zkoušet; že už jsou staří; že se ztrapní apod. Úvodní hodina má za úkol tyto obavy rozptýlit. Po úvodní lekcí zájemci vyplňují přihlášku do kurzu a stávají se studenty Univerzity třetího věku. Skupinu v kurzu tvoří maximálně 15 účastníků.

Následuje pět pracovních setkání, obvykle jedenkrát týdně v délce 1,5 hodiny. Struktura každého setkání je obdobná a sestává z odborného výkladu v rozsahu 20–30 minut, na něj navazují praktická cvičení zaměřená na procvičování různých kognitivních funkcí. Na závěrečném slavnostním setkání obdrží účastníci „Osvědčení“ s logem Masarykovy univerzity o absolvování vzdělávacích kurzu.

Obr. 2

Podpora pracovních sociálních zařízení

V průběhu kurzu je většinou nezbytná a důležitá podpora pracovních sociálních zařízení. Je to dáno jednak různorodým složením skupiny co do vzdělání, životní praxe a zkušenosti, ale i s ohledem na zdravotní omezení a sníženou kognitivní schopnosti. Počet pracovních ve skupině je dán celkovou „kondicí“ účastníků a pohybuje se v roz-

Doporučená literatura a odkazy:

Doidge Norman. Váš mozek se dokáže změnit. Brno 2012. CPress. ISBN:978-80-264-0111-7, str. 248-249

Sternberg J. Robert. *Kognitivní psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN:978-80-7367-638-4

Solms Mark, Turnbull Oliver. Mozek a vnitřní svět. Praha: Portál, 2014. ISBN: 978-80-262-0592-0

Kawašima R. Trénink mozku. Praha: Ikar 2005 ISBN: 978-80-249-1333-9

Bílková Jana. Kognitivní trénink pro třetí věk. Praha: Grada, 2016. ISBN: 978-80-271-0067-5

Klucká J., Volfová P. Kognitivní trénink v praxi. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-247-2608-3

Suchá J. Trénink paměti pro každý věk. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-438-0

Suchá J. Cvičení paměti pro každý věk. Praha: Portál, 2007. ISBN: 978-80-7367-199-0

Skácel J. Doteky. Praha: Odeon 2007. ISBN 978-80-207-1252-3

- <https://www.agedcarereportcard.com.au/hellocare/7-most-common-forms-of-dementia>
- <http://jalam.cz/>
- <http://mazegenerator.net>
- <http://donasy.cz/myslikon/>

DONASY s.r.o.

Ing. Zbyněk Dohnal

E: dohnal@donasy.cz

Mgr. Miroslava Dohnalová

E: mdohnalova@donasy.cz

M: +420 602 730 976

M: +420 602 367 076

